

Innehållsförteckning

Om naturreservatet Tiskaretjärn	1
Föreskrifter för allmänheten	1
Vandringsled vid Tiskaretjärn	2
Vägbeskrivning till Tiskaretjärn Karta	3
Slätterflora	3-4

Snabbfakta:

Avstånd till Sunne: 35 km, **Reservat storlek:** 21,5 Ha

Om naturreservatet Tiskaretjärn:

Tiskaretjärn i Gräsmark avsattes till reservat 1978, här möter du ett gammaldags odlingslandskap med dess levande kultur och skötsel. Naturen präglas av det kulliga landskapet och den näringsrika hyperitberggrunden. Hit kom finnarna i slutet av 1500-talet och förde med sig sin tradition om svedjebruk och myrodling.

Inom reservatet ligger Atikullen med mycket rik flora. Namnet kommer av finska ordet Athio, som betyder öde (ödekullen). Under 1600-talet låg Sverige i krig med Norge och vid ett tillfälle samlades bygdens människor med sina djur och sitt bohag vid Atikullen. Eftersom det blev många djur på en liten yta kom det i folkmun att pratas om denna kulle som den ymnigaste växtplatsen i häradet. Man trodde att det berodde på all djurspillning som hamnat på kullen. Långt senare kom förklaringen att den kraftfulla växtligheten istället beror på förekomsten av bergarten hyperit, som är en mycket näringsrik bergart för växter.

Tiskaretjärn är en plats som påminner om svunna tider. Vi kan besöka reservatet och se ett jordbruk som det bland annat beskrivs i Astrid Lindgrens barnböcker "Emil i Lönneberga" och "Alla vi barn i Bullerbyn". Den bruksform som används i reservatet, slätter med lie efter blomning, djurbete (mulens marker) är nödvändig för att kunna behålla de växter, djur och insekter som i dag är utrotningshotade. Husdjuren du träffar på i reservatet är utrotningshotade lantraser. Rödkullekorna på Tiskaretjärn, är av väst svensk - öst norsk typ, Värmländska skogsfår och Hedemorahöns finns också representerade..

Föreskrifter för allmänheten.

- Det är förbjudet att göra upp eld, tälta ställa upp husvagn / husbil, köra motordrivet fordon eller cykla på annat än anvisad väg.
- Det är också förbjudet att skada vegetationen genom att plocka eller gräva upp växter svampar, mossor och lavar, bryta kvistar eller på annat sätt skada buskar och träd.
- Beträd inte växande gröda (åker och slättermark) innan skörd och slätter.
- Håll hundar kopplade i reservatet.

Vandringsleder vid Tiskaretjärn

Inom reservatet kan du följa en uppmärkt vandrings slinga på ungefär 1 km, du får också gärna gå efter grusvägen, men visa respekt för de boende och deras arbete på gården.

Leden från Ängen till Gruvrundan passerar reservatet, men är dåligt underhållen och bara delvis framkomlig och uppmärkt, den är mycket svår att följa på sina ställen.

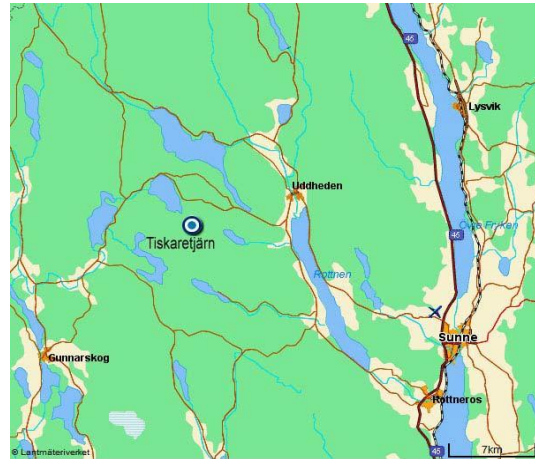
Siffrorna nedan hänvisar till kartan på sidan 3.

29. **Bergjärn.** Idyllisk tjärn och kärrområde med rik flora och fauna. Rastbord och **P – plats**
Spångarna från Bergtjärn ligger oftast under vatten, höga stövlar krävs här.
30. Anslutningspunkt för vandringsled från Borrsjön.
31. **Kalvhöjdens naturreservat.** Slätteräng och betesmark på kalkrik mark, hamlade träd här finns en ängsflora som är ovanlig för jordbrukslandskapet av idag. Rastbord, informationstavla, torrtoa och **P – plats**.
32. **Svulltjärn.** Gamla odlingsytor på hyperitmark med en rik flora. Bänkar
33. Tallmarker med lågstammig skog. Lämningar efter odlings- och slättermyrar.
34. **Naturreservat Tiskaretjärn.** Gammal finngård som brukas av Ekosofia.
Rastbord, indformationstavla, torrtoa och **P – plats**.
35. **Atikullen.** Liten bergkulle i hemmanet Tiskaretjärn. Rik flora med hassel, lind alm, tibast, blåsippa mm.
36. **Stebråtskullen.** Utsiktspunkt över sjön Mången.
Bänkar.
37. **Linbaneruin,** här ses en transportkorg för malm. Korgen gick på linbana från Storgruvan till anrikningsverket vid sjön Mången.
Informationstavlor, rastbord och **P – plats**.
38. **Industrilämningar** efter anrikningsverk vid Karlsvikens strand.
Informationstavla och rastbord.
- 147 **Storgruvan i Mången.** Horisontell kopparmalmsbrytning fram till 1899.
Informationstavla, rastbord. och **P – plats**.

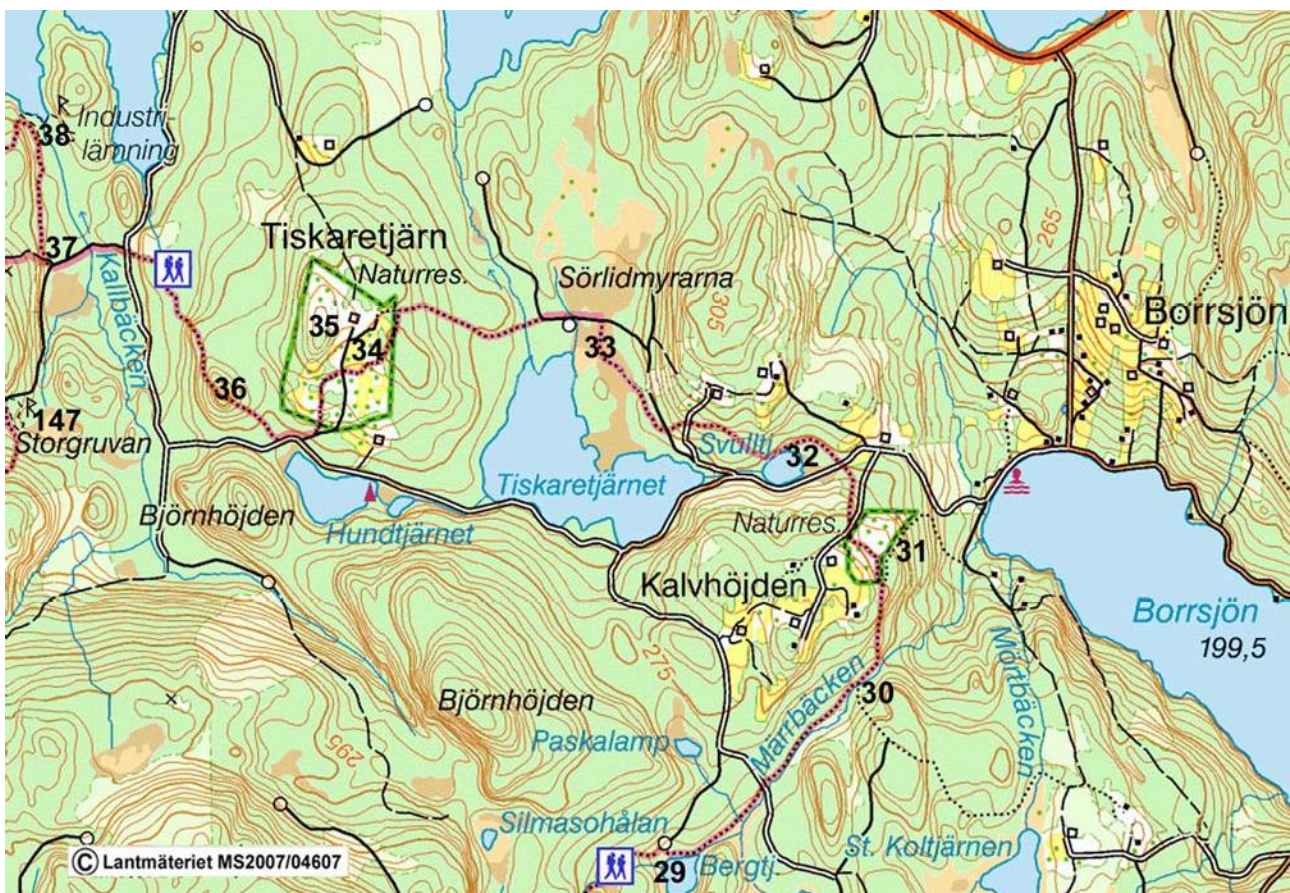
Vägbeskrivning till Tiskaretjärn

Sväng av E45 i Rottneros mot Gräsmark och Ski Sunne, kör c:a 20 km. I Trötvik sväng vänster mot Arvika och Charlottenberg. Efter ytterligare ca 6 km är det skyltat till Tiskaretjärns naturreservat, sväng vänster mot Borrsjön och följ skyltningen.

För vägbeskrivning från valfri startpunkt. Gå in på www.hitta.se och sök; "Tiskaretjärns naturreservat, Gräsmark".

Översiktskarta

Slätterflora

Många av de växter som finns på ängarna har bladrossetter (nära marken) vilka blottläggs efter slåtter och bete. I och med detta kan växterna ta till sig solens strålar på eftersommaren och därmed få nog med näring för att överleva till nästa år.

Bland rossetväxterna kan nämnas slättergubbe, slätterblomma, slätterfibbla, klasefibbla och rödfibbla.

Förr slogs gräset då den övre blomman på slättergubben "gubben" stod i full blom. Längre ned på stjälken sitter "drängarna" och nedanför dem "sitta pigorna".

Förutom rosettväxter är det också vanligt med höstgroende arter.

Dessa har mycket svårt att klara sig om inte slåtter eller bete sker på ängsmarken.

Till de höstgroende hör fältgentiana, höskallra, ängsskallra och ormrot.

Samtliga arter finns i reservatet och med lite tur får du se dem där de står i all sin prakt.

Kattfot, blåklocka, ängsklocka, prästkrage och höskallra hör till självklara ängsväxter för de flesta människor födda före 1960-talet. För dagens generationer är de sällsyntheter och sällan ses växterna i den prakt äldre generationer fått uppleva.

Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen, vilka bedriver ett levande jordbruk, som i möjligaste mån sköts enligt gamla tiders sätt och traditioner.